

Redegørelse nr. R 3 (7/10 2010)

Folketinget 2010-11

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 7/10 2010 for Østersørådssamarbejdet under litauisk formandskab (juli 2009 – juni 2010).

(Redegørelse nr. R 3).

Udenrigsministeren (Lene Espersen):

INDLEDNING

Denne redegørelse er udbedt af den danske delegation til Nordisk Råd. Den behandler udviklingen i samarbejdet i Østersørådets regi under dettes litauiske formandskab i perioden 1. juli 2009 – 30. juni 2010. Den er tænkt at supplere den årlige redegørelse for det nordiske samarbejde.

Østersørådet er det samlede forum for et regionalt, multilateralt, mellemstatsligt samarbejde mellem rådets medlemmer, dvs. Danmark, Estland, Finland, Island, Letland, Litauen, Norge, Polen, Rusland, Sverige og Tyskland samt EU-Kommissionen, på en lang række områder.

Samarbejdets hovedformål er at fremme den demokratiske udvikling i Østersøregionen, at bidrage til en gunstig økonomisk udvikling med sigte på at gøre regionen til et førende vækstområde i Europa og at skabe større enhed mellem medlemmerne.

Hvert formandskab fastlægger nogle prioriteter for sin indsats; det litauiske valgte således: innovation; samarbejde hen over grænser, især med Kaliningrad-regionen og Hviderusland; et rent miljø og trygge levevilkår i Østersøregionen.

Disse prioriteter har været retningsgivende for samarbejdet i rapporteringsperioden på de 5 områder, som Østersørådet samlet set har valgt at prioritere: miljø; økonomisk udvikling; energi; uddannelse og kultur; civil sikkerhed m.v.

Redegørelsens hovedindhold er struktureret efter disse 5 samarbejdsområder. Beskrivelsen omfatter arbejdet i såvel de organer, der formelt henhører under Østersørådet, som en række tilgrænsende organisationer i regionen.

Pr. 1. juli 2010 overgik formandskab for såvel Østersørådet som et antal under- og søsterorganisationer til Norge.

8. ØSTERSØTOPMØDE (VILNIUS, DEN 1.-2. JUNI 2010)

Medlemslandenes regeringschefer og Kommissionens formand har siden 1996 mødtes én gang årligt i lige årstal for udstikke overordnede retningslinier for samarbejdet i regionen. Disse topmøder står formelt uden for Østersørådets organisation. Men Østersørådet er ansvarligt for at forberede dem og følge op på dem.

Den danske delegation til det 8. Østersøtopmøde blev ledet af udenrigsministeren i dennes egenskab af vicestatsminister.

Den litauiske formand havde anvist »Koordineret reaktion på økonomiske udfordringer« som overordnet tema for samtalerne under den indledende middag. Under den formelle samling næste formiddag drøftedes dels mulighederne for dels at koordinere det regionale samarbejde, dels at øge Østersøregionens konkurrencedygtighed i sammenhæng med bæredygtig økonomisk vækst og energisamarbejde. Afslutningsvis vedtoges uden debat en erklæring, der indeholder en fælles vision for, hvad der bør karakterisere regionen om ti år. (Erklæringen er optrykt som bilag 1 (ikke optrykt her). Teksten findes alene på engelsk.)

Diskussionerne under såvel middagen som den formelle del spændte vidt og berørte både globale og regionale spørgsmål. Blandt fællesnævnerne var bekymring for, at regionen skulle miste konkurrencedygtighed over for fremstormende økonomier andetsteds i verden, men også fortrøstning til, at regionen havde et potentiale til at modstå denne risiko ved de rette tiltag. Blandt disse nævntes af flere forstærket innovation, særligt via små og mellemstore virksomheder samt uddannelse, og tættere integreret transport- og energiinfrastruktur.

Som traditionel gæst talte Østersø-parlamentarikernes formand, der priste samarbejdet med Østersørådet, men omvendt bl.a. beklagede, at ikke alle medlemslande af Helsingfors-kommissionen (Helcom) havde leveret de lovede nationale implementeringsplaner under Helcom-handlingsplanen for Østersøen (nærmere herom nedenfor side 4).

ØSTERSØRÅDET (COUNCIL OF BALTIC SEA STATES)

Rådet består af medlemslandenes udenrigsministre samt en EU-kommissær og er organisationens øverste organ. Det mødes ordinært én gang årligt i ulige årstal for at fastlægge generelle politiske retningslinier for samarbejdet og varetage den overordnede koordination deraf.

Rådets 15. samling i Helsingør i juni 2009 er behandlet i sidste års redegørelse.

EMBEDSMANDSKOMITÉEN (COMMITTEE OF SENIOR OFFICIALS)

Embedsmandskomitéen er sammensat af højtstående repræsentanter for rådets medlemmer og behandler spørgsmål, der henhører under rådet, i tiden mellem dettes udenrigsministermøder. De bistår således med den overordnede ledelse af organisationen. Antallet af møder i hver formandskabsperiode varierer; under det litauiske formandskab holdt komitéen 8 møder.

Et af disse møder blev holdt i Kaliningrad, et andet i byen Pskov i det nordvestlige Rusland, hvor komitéen besøgte universitetsprojektet EuroFaculty (nærmere herom nedenfor side 5). Begge steder drøftede komitéen med de respektive regionale myndigheder muligheder for et intensiveret samarbejde.

Østersørådet er efter sit mandat ikke blot et forum for politisk dialog, som overvejende finder sted på ministerniveau. Det er også et knudepunkt for information og koordination af samarbejdet, så længe koordinationen ikke griber ind i fagministeriernes kompetence og ekspertise.

Embedsmandskomiteén modtager derfor også løbende et antal briefinger om arbejdet i såvel organer under Østersørådet selv som i søsterorganisationer, jfr. nærmere nedenfor. I rapporteringsperioden har komitéen desuden fortsat sin befattning med organisatoriske anliggender, herunder ajourføring af organisationens kommunikationsstrategi og rekruttering af en ny sekretariatschef.

SAMARBEJDET PÅ MILJØOMRÅDET

Det samarbejde, der tidligere udfoldede sig inden for rammerne af organisationen *Agenda 21 for the Baltic Sea Region* (ofte blot kaldet *Baltic 21*), er siden årsskiftet blevet organisatorisk integreret i Østersørådet i form af en ekspertgruppe.

Dennes mandat fokuserer på strategisk samarbejde på områderne: klimaforandring; bæredygtig udvikling i byer og på landet; bæredygtigt forbrug og produktion; innovation og uddannelse i bæredygtig udvikling.

På det konkrete plan har samarbejdet især markeret sig ved at udvikle og iværksætte såkaldte Lighthouse-projekter, der demonstrerer bæredygtig udvikling i handling; for tiden er 6 projekter igangsat, mens yderligere 4 afventer finansiering. Blandt disse projekter kan f.eks. fremhæves ét, der sigter mod at udvikle Østersøområdet til verdens første øko-region. Nogle af de øvrige omtales i anden sammenhæng nedenfor.

Alle ni kyststater omkring Østersøen samt EU-Kommissionen samarbejder om beskyttelsen af Østersøens havmiljø i *Helsingforskommissionen* (i daglig tale *Helcom*), der er en af Østersørådets strategiske partnere. På et ministermøde i Moskva i maj 2010 vedtog Helcom en erklæring, som følger op på en handlingsplan fra november 2007 inden for 4 hovedafsnit: eutrofiering (iltsvind), miljøfarlige stoffer, biodiversitet samt skibsfartsaktiviteter.

Som et særskilt initiativ indkaldte Finland regeringschefer, miljøministre og ledere fra den private sektor til et topmøde *Baltic Sea Action Summit* i Helsingfors i februar 2010 til et topmøde med det sigte at få fremkaldt nogle tilsagn, der dels skulle hæve de regionale miljøstandarder, dels i højere grad involvere det private erhvervsliv i en indsats for et bæredygtigt miljø. Statsministeren ledede den danske delegation.

SAMARBEJDET PÅ DET ØKONOMISKE OMRÅDE

Østersørådet har søgt at bidrage til at lempe konsekvenserne af den aktuelle økonomiske krise for regionen, især på arbejdsmarkedet. Det er sket inden for to af ovennævnte Lighthouse projekter, hvoraf det ene sigter på at forøge innovationspotentialet, mens det andet søger at udvikle natur- og kulturturisme.

Endvidere deltager Østersørådet som fuldgyldig partner i projektet *Baltic Sea Labour Network*, som under ledelse af de tyske fagforeninger og med bl.a. Østersø-parlamentarikerne, det regionale fagforeningsnetværk og den regionale sammenlutning af handelskamre søger at udvikle en europæisk model for interregional arbejdsmarkedspolitik. En midtvejskonference i Vilnius i maj 2010 drøftede bl.a., hvordan man kan øge bevidstheden om betydningen af arbejdsmarkedsspørgs-

mål og fremme udviklingen af en transnational dimension i arbejdsmarkedspolitik, der tager hensyn til arbejdskraftens bevægelighed og demografiske forandringer.

Ekspertgruppen vedr. *toldsamarbejde m.v.* (*Expert Group on Customs Cooperation and Border Crossing Aspects*) har på to møder i rapporteringsperioden fortsat sin befattning med måling af passagetider for kommercielle køretøjer på grænsen mellem EU og Rusland. Gruppens mandat gælder foreløbig frem til 2011.

Netværket vedr. samarbejde på *skatteområdet* (*Senior Officials Network on Tax Cooperation*) har fortsat sine drøftelser om imødegåelse af skatteunddragelse og -svig.

En ny ekspertgruppe om *maritim politik* (*Expert Group on Maritime Policy*) indledte i november 2009 sin virksomhed. Under dens litauiske formandskab frem til juli 2010 har ekspertgruppen fokuseret på at fremme en regional dialog om maritim politik, udvikle maritim klyngedannelse (»maritime clusters«) i regionen samt mere generelt at støtte forskning og projektudvikling på området. Det er planen, at gruppen under norsk formandskab frem til juli 2011 bl.a. vil arrangere et seminar om anvendelse af flydende naturgas som nyt brændstof for skibsfart på Østersøen. Gruppens mandat muliggør, at den også kan udfolde sig på andre af Østersørådets samarbejdsområder, herunder miljøområdet.

SAMARBEJDET PÅ ENERGIOMRÅDET

Den primære ramme for samarbejdet på dette område er organisationen *Baltic Sea Energy Cooperation* (*BASREC*), som blev oprettet i 1999 efter beslutning af energiministrene i Østersørådets medlemslande og EU-Kommissionen med det hovedformål at fremme et effektivt og miljømæssigt sundt energimarked i regionen. Inden for BASREC har styregruppen *Group of Senior Energy Officials* (*GSEO*) en tilsvarende funktion som embedsmandskomiteén inden for Østersørådet.

I rapporteringsperioden har BASREC især koncentreret sig om spørgsmål vedr. forsyningssikkerhed, såsom energidialogen mellem EU og Rusland og udviklingen af elektricitetsmarkedet i det baltiske område. Desuden er BASREC engageret i gennemførelsen af den betydningsfulde *Baltic Energy Market Interconnection Plan*, der sigter mod at skabe et sammenhængende baltisk energimarked, omfattende elektricitet, naturgas og gasoplagringsfaciliteter.

For at muliggøre en intensiveret indsats har medlemslandene i februar 2009 vedtaget en budgetramme på 1 mio. euro til aktiviteter i årene 2009-11. Blandt en række forslag til anvendelse af disse midler er der foreløbig givet grønt lys for 2 projekter – ét vedr. vilkår for vindenergi, og ét vedr. transport og oplagring af kulturvejle.

Projektet *Baltic Sea Bioenergy Promotion Project*, der er opstået i et samarbejde mellem et *Baltic 21 Lighthouse* projekt og BASREC, har modtaget EU-støtte under det regionale program for 2007-13. Det sigter mod at styrke udviklingen hen imod en bæredygtig, konkurrencedygtig og territorialt integreret region på bioenergiområdet.

SAMARBEJDET VEDR. UDDANNELSE OG KULTUR

De såkaldte *EuroFaculty projekter* er utvivlsomt dem, hvori Østersørådet i en årrække har spillet den mest selvstændige rolle. Sigtet med disse projekter har været at fremme de regi-

onale læreanstalters konkurrencedygtighed på europæisk og globalt niveau. Efter fuldførelsen af et projekt i de baltiske lande er der fulgt et lignende projekt i den russiske enklave Kaliningrad, der under dansk ledelse blev meldt fuldført i april 2008.

Forud for det danske formandskab blev det besluttet at iværksætte et EuroFaculty projekt i den russiske region *Pskov* syd for Skt. Petersborg. Denne gang omfatter projektet undervisningen i erhvervsøkonomi og -ledelse ved både en statslig og en ikke-statslig læreanstalt, og for første gang har alle Østersørådets medlemslande, foruden andre partnere, ydet bidrag til projektets første fase på 3 år. Således har Udenrigsministeriet ydet et bidrag på 150.000 euro, efterfulgt af et ekstraordinært bidrag på ca. 120.000 kr. Efter nogle begyndervanskeligheder blev projektet officielt sat i gang i januar 2009. En international styregruppe under svensk ledelse er nedsat.

Som ovenfor nævnt, har embedsmandskomitéen i april 2010 haft lejlighed til at konstatere, at projektet efter alt foreliggende udvikler sig i den rigtige retning. Der planlægges gennemført en uafhængig evaluering af forløbet i begyndelsen af 2011, hvorefter der tages stilling til, om en 2. fase af projektet bør iværksættes.

Østersørådet støtter endvidere den højere uddannelse gennem to Lighthouse projekter. Det ene sigter mod at skabe kursuspakker i form af russisksprogede lærebøger på kandidatniveau inden for økosystemer og bæredygtigt landbrug; det andet, som endnu afventer finansiering, har til formål at modernisere studieprogrammer vedr. bæredygtig udvikling.

Kulturministrene fra Østersørådets medlemslande besluttede i 2008 at udpege embedsmænd til en *Senior Officials Group for Culture*. Denne gruppe mødtes første gang i februar 2010, hvor den udarbejdede sit mandat, der placerer gruppen under Østersørådets »paraply«.

Overvågningsgruppen for samarbejde om den kulturelle arv (Baltic Sea Monitoring Group on Cultural Heritage Cooperation), som er udsprunget af et kulturministermøde i 1997, har i rapporteringsperioden især fokuseret på restaurering af kulturelle monumenter, genopretning af historiske omgivelser og imødegåelse af overgren mod den kulturelle arv. Efter embedsmandskomitéens møde i Kaliningrad er Rusland genindtrådt i gruppen efter nogle års fravær, således at gruppen nu igen omfatter alle Østersørådets medlemslande.

Sekretariatet for den multilaterale kultursamarbejdsorganisation *Ars Baltica* afsluttede i rapporteringsperioden 6 års virksomhed i Gdansk med en konference om kulturpolitik for Østersøregionen og er nu flyttet til Salzau i Tyskland. Organisationen har fortsat sine drøftelser om en reform i retning af større projektorientering.

For det litauiske formandskab var et af højdepunkterne en storstilet konference om kreative industrier i Vilnius i februar 2010. Konferencen var arrangeret i samarbejde med Nordisk Ministerråd.

SAMARBEJDET VEDR. CIVIL SIKKERHED M.V.

Specialgruppen vedr. menneskehandel (Task Force against Trafficking in Human Beings with focus on adults) blev nedsat i 2006 i fortsættelse af et nordisk-baltisk samarbejde. Dens mandat, der oprindeligt løb til udgangen af juni 2011, er det i rapporteringsperioden besluttet at forlænge med yderligere 36 mæne-

der, hvorefter det skal genovervejes. Hidtil er dens aktiviteter blevet finansieret alene af Sverige, i form af en medarbejder sekunderet til sekretariatet. Behovet for et breder finansieringsgrundlag trænger sig stadig mere på.

Siden Riga-topmødet i 2008 har gruppen udviklet og iværksat følgende strategiske aktiviteter:

- En række træningsseminarer for medarbejdere i udenrigstjenesterne vedr. optræden i tilfælde, hvor der foreligger mistanke eller vished om menneskehandel. Disse seminarer gennemføres i partnerskab med International Organization for Migration.
- Et projekt i samarbejde med FN's narkotikakontor (UN Office on Drugs and Crime), der sigter mod at fremme samarbejde mellem civilsamfundet og ordensmagten om bekæmpelse af menneskehandel i Østersø-regionen.
- Et pilotprojekt (kaldet »Safe Trip«) vedr. en informationskampagne mod menneskehandel forventes iværksat i Sverige i 2010.

Et EU-finansieret projekt til imødegåelse af menneskehandel særligt af mindreårige gennemføres af *ekspertgruppen vedr. udsatte børn (Expert Group for Cooperation on Children at Risk)*. I rapporteringsperioden er der gennemført to seminarer inden for dette projekt, der sigter på i første omgang at indsamle data.

Gruppen har derudover bistået med udvikling af et projekt, som det er lykkedes at sikre EU-støtte, og som gennem 2 år skal søge at udvikle metoder til at beskytte unge mod risikabel adfærd på internettet.

Ligeledes har gruppen organiseret en europæisk konference om, hvordan unge, der forlader institutionsanbringelse, bedst støttes på vej mod en selvstændig tilværelse.

Ekspertgruppen vedr. nuklear og reaktorsikkerhed (Expert Group on Nuclear and Radiation Safety) har udviklet et velfungerende netværk og fortsætter i den sammenhæng sine overvejelser over, hvordan man i praksis styrker de regionale forudsætninger for bistand i nukleare eller radiologiske ulykestilfælde. I rapporteringsperioden har den særligt fokuseret på at oprette et samarbejde mellem laboratorier, der befatter sig med gammaspæktrometriske analyser, for at udvikle fælles metoder.

På ungdomsområdet var en hovedbegivenhed for formandskabet en et stort anlagt arrangement kaldet *B-Young* i Vilnius i maj 2010.

Det regionale samarbejde vedr. *civilbeskyttelse* markerer sig med et årligt møde af medlemslandenes beredskabschefer (*Civil Protection Director Generals*). Det 8. Sådanne møde afholdte i Vilnius i april 2010. Der planlægges fælles samarbejde hen over grænserne på områder som oversvømmelser, skovbrande o.l.

Rigsadvokaturerne (Prosecutors General) holdt deres årlige møde i efteråret 2009 i Lübeck, hvor de drøftede spørgsmål som bekæmpelse af international organiseret kriminalitet, sørøveri som trussel mod den internationale skibsfart, terroriske og finansiering heraf samt miljøforbrydelser.

Vilnius-topmødet besluttede at forlænge mandatet for *specialgruppen vedr. organiseret kriminalitet (Task Force on Organized Crime)*, som oprettedes af det første Østersøtopmøde i 1996, og som består af repræsentanter for medlemslandenes politimyndigheder, til udgangen af 2016. Gruppen har nyligt udviklet en regional strategi for sine ambitioner og sin rolle i denne periode.

YDRE FORBINDELSER

For at styrke samvirket med det parlamentariske samarbejde er den praksis groet frem, at formandskabet for Østersørådet deltager såvel ved åbningen af den årlige *parlamentariske Østersøkonference (Baltic Sea Parliamentary Conference)* som ved et møde i den udvidede i parlamentarikernes udvidede stående udvalg. Dette skete således ved den 18. konference i Nyborg i sensommeren 2009, henholdsvis udvalgsrådet i Vilnius, der var lagt umiddelbart efter topmødet dér. I samme øjeblik sendes embedsmandskomiteéns årsrapport og dokumenterne fra Østersørådets møder på ministerniveau til det parlamentariske samarbejde, ligesom kontakter på sekretariatsniveau opretholdes mellem de to fora. Og i overensstemmelse med rodfæstet praksis var Østersøparlamentarikernes formand inviteret til Vilnius-topmødet, hvor hun afgav et indlæg ved åbningen, jfr. ovenfor.

Ligeledes som sædvanligt var Østersørådets formandskab og sekretariat involveret i det IX. *Baltic Sea NGO Forum* i april 2010 i Vilnius.

Embedsmandskomiteén holdt sin årlige konsultation med repræsentanter for de 10 *observatørlande* Frankrig, Hviderusland, Italien, Nederlandene, Rumænien, Spanien, Slovakiet, Storbritannien og USA, i oktober 2009 i Stockholm, hvor sekretariatet har sæde.

I januar 2010 i Bryssel holdt embedsmandskomiteén sit årligt tilbagevendende, fælles møde med *EU-Kommissionens* relevante tjenestegrene.

I rapporteringsperioden har Østersørådet to gange – dels i princippet på viceministerniveau, dels repræsenteret ved formandskaber og sekretariater – mødtes med sine modparter i de andre store regionale organisationer *Arktisk Råd, Barentsrådet* og *Nordisk Ministerråd* med henblik på gensidig orientering om aktiviteter og planer.

Med den private netværksorganisation *Baltic Development Forum* har Østersørådet opdyrket et praktisk samarbejde til gensidig gavn. Således arrangerede denne organisation i marginen af Vilnius-topmødet et stort parallelt møde i byen under temaet »Udvikling af en erhvervsdagsorden for Østersø-regionen«. Udenrigsministeren indgik i panelet under et særligt indslag i dette møde med et indlæg, der på arrangørernes opfordring omhandlede det danske formandskab for *Nordisk Ministerråd*.

Hermed slutter redegørelsen.
